

‘Suster’-, of ‘broer’- en ‘eggenote’-verwysings in uitinge binne dialogiese konteks (Gen 12:11-13, 18-19; 20:2, 4-5, 11-13; 26:7, 9)

J F J van Rensburg
Randse Afrikaanse Universiteit

Abstract

‘Sister’, ‘brother’, and ‘wife’ references in utterances within conversational context (Gn 12:11-13, 18-19; 20:2, 4-5, 11-13; 26:7, 9)

Four different types of nominal clauses containing ‘sister’ or ‘brother’ references, and six containing ‘wife’ references are identified. They are found to be introduced by the verb ‘to say’ in either the indicative, imperative (only ‘sister’ utterances), or phrased as interrogatives. These complex sentences, in turn, function as part of seven greater conversational contexts. The study thus focuses on kernel clauses, noting the way in which they are embedded and combined. This leads to suggestions regarding linguistic variation, the use of narrative techniques and the redactional history of formulas.

1. INLEIDING

Kenmerkend van die drie sogenaamde ‘vrou-suster’-verhale in Genesis (12:10-20; 20:1-18; 26:6-11) is die verwysing na Sara(j)/Rebekka as onderskeidelik ‘vrou’ en ‘suster’ (!) van Abra(ha)m (12 & 20) of Isak (26). In die beskrywing van die omstandighede wat daarmee gepaard gegaan het, speel dialoog ’n baie prominente rol. Van A (12:10-20) sê Westermann (1977:181): ‘Was der Erzähler sagen will, ist offensichtlich in den beiden Gesprächen [11-13, 18-19] konzentriert....’ Ten opsigte van B (20:1-18) is hy ook van mening dat die ‘centrale gedeelte [3-13]’ van die teks uit gesprekke bestaan (Westermann 1986:185). Van C (26:6-11) sou dieselfde gesê kon word. Koch (1969:124) maak selfs die stelling: ‘Narrative C is so broken up by speeches that it is scarcely a story any more.’

'n Noodwendige vraag wat uit die voorafgaande spruit, is die funksionering van 'suster', of 'broer'- en 'vrou'-verwysings binne dialogiese opset. In die studie wat volg, word die probleem aangespreek deur te let op die individuele uitdrukkings binne onmiddellike sinsverband (vgl afdelings 2 en 3) en vervolgens op die betrokke uitinge se dialogiese inbeddinge (4). Vir dié doel word die drie vertellings prakties as een teks beskou. 'n Konteksspesifieke toepassing (5) van die verkreë insigte kry egter ook aandag. Laastens word oor historiese- en vormkritiese aspekte (6) besin, en tot 'n metodologiese slotsom (7) gekom.

2. 'SUSTER'-UITINGE

Uitinge waar 'suster' (of 'broer') ter sprake is, kom hoofsaaklik in nominale sinsvorm voor. Hulle kan in vier sinstipes ingedeel word:

	הוא/היא	אחתי	(a)
אך לא כח־אמי	הוא/היא	אחתי כח־אבי	(b)
	אח	אחתי	(c)
	הוא	אחי	(d)

Alternatiewe by a en b verteenwoordig respektiewelik die konsonant of geskrewe (כחי) en die gelese (קרא) vorm. Laasgenoemde is onderstreep. Die onderskeie voorbeelde (vindplekke tussen hakies) kan soos volg vertaal word:

- 'My suster [is] sy' (12:19; 20:2, 5; 26:7, 9).
- 'En boonop, waarlik, my suster, die dogter van my vader, is sy; maar nie die dogter van my moeder nie' (20:12).
- 'My suster [is] jy' (12:13).
- 'My broer [is] hy' (20:5, 13).

Sinstipe a is 'n basiese vorm wat in verhale A, B en C voorkom. Voorbeeld b is 'n uitbreiding daarop deur middel van toegevoegde elemente. Enersyds word אחתי benadruk (vgl וַגַּם־אִמְנָה [וַגַּם]), en andersyds verklaar (vgl die apposisie כח־אבי) maar ook beperk (vgl לא כח־אמי). Kategorie c vervang die היא ('sy') van a met אח ('jy'), terwyl d 'n verwante, maar tog verskillende, subjek (אחי) en predikaat (הוא) het.

Gemeenskaplik by al vier die voorafgaande sinstipes (a, b, c, d), is die vooropstelling van die naamwoordstuk gevolg deur 'n deiktiese partikel. Die betrokke naamwoordelike gedeeltes bestaan elk uit 'n naamwoord (*אח: a, b, c, of *אחי: d) en 'n enklitiese eerstepersoon voornaamwoord ('my').

Kommunikatief besien, druk die twee sintagmas (d w s funksioneel onderskeibare sinsdele) van die gegewe nominale sinne 'n 'my...'-sy' (a, b), 'my...'-jy' (c) of 'my...'-hy' (d) verhouding uit. Die enklitiese voornaamwoord, 'my', dui op self- of egobetrokkenheid van die spreker.

Direkte vermelding van die aangesprokene ('jy', vr) word egter slegs in c gemaak. In die ander (kern)sinne word daar oor 'iemand', getipeer as vroulik (a, b) of manlik (d) enkelvoud, gepraat. Tussen die lekseem *אח or *אח and die betrokke voornaamwoord is daar sintaktiese kongruensie (vgl Richter 1980:87) wat betref getal en geslag: 'Suster' en 'sy' (of 'jy') en 'broer' en 'hy' (d) stem ooreen. Semanties is die funksie van היא, אח en הוּא en die morfeemgroep ('my suster'/'my broer') om mekaar wedersyds te kwalifiseer. Die essensiële inligting wat deurgegee word, is dié van referensiële identifikasie, byvoorbeeld: 'My broer' en 'hy' (d) is een en dieselfde persoon; 'hy' is te eien as 'my broer'.

Bepaalde leksikale vergelykings kan ook getref word tussen die morfeme van a, b, c en d. Die nukleêre sinne (a) 'My (1) suster [is] sy' en (d) 'My (2) broer [is] hy', skep die moontlikheid dat 'my (1)' identies is met 'hy' (van d), en 'my (2)' met 'sy' (van a). Sinne a en d gee, so gesien, verskillende perspektiewe op dieselfde verwantskap. 'Broer' en 'suster' weer impliseer 'kinders van dieselfde ouers'. Die verwagte assosiasies (of woordveld) opgeroep deur *אח (en *אח), verskil egter van die definiëring daarvan in b. Laasgenoemde gebruik 'n enkele gemeenskaplike ouer as norm.

3. 'EGGENOTE'-UITTINGE

Nominale sinne waarin 'vrou' (*אשה), in die sin van 'eggenote', figureer, is die volgende:

[היא]	אשתי	(e*)	
זאת	אשתי	(f*)	
הוא/היא	אשתי	(g*)	
הוא/היא	אשתי	הנה	אך (h*)
[לפניך]	אשתי	הנה	ועמה (i*)

Onderstreepte vorme verteenwoordig die *Q^ere*-weergawe. Aanvullings in blokkies ([...]) kom nie in die Masoretiese teks voor nie, maar is emendasies deur die Grieks (LXX) geïnspireer. Vertaal in Afrikaans, lui die sinstipes (vindplekke tussen hakies) soos volg:

- e*. 'My vrou [is sy]' (26:7).
 f*. 'Sy vrou [is] dit (/sy)' (12:12).
 g*. 'Jou vrou [is] sy' (12:18).
 h*. 'Voorwaar, kyk, jou vrou [is] sy' (26:9).
 i*. 'En nou, kyk, jou vrou [voor jou]' (12:19).

Die voorbeeldsinne het as deiktiese partikel אַיָּהּ of אַיָּהּ (f*) en as subjek *אִשָּׁה en 'n enkelvoud enklitiese pronomens van enige van die drie persone. Verally die ׀-uitgang (g*, h*, i*) kom egter herhaaldelik voor. By sinstipes h* en i* word 'jou vrou' (אִשְׁתְּךָ) voorafgegaan deur partikels. Hulle vestig onderskeidelik die aandag op die inhoud van die mededeling (h*), of fokus op die subjek as sodanig (i*). In laasgenoemde geval (i*) is die klem sterk op 'nou' (עַתָּה ׀) en 'hier' (הִנֵּה, vgl [לִפְנֵיךָ]), sodat die betrokke mededeling die illokutiewe krag van 'n eksplisiete taalhandeling (vgl by 5.1) verkry.

In teenstelling tot e*, g* en h* (waar אַיָּהּ voorkom), boekstaaf f* die gebruik van die voornaamwoord אַיָּהּ. Taalkundig is blykbaar daaraan voorkeur gegee vanweë die derdepersoon suffiks by ׀ (אִשְׁתְּךָ). 'Nabyheid' word nie noodwendig geïmpliseer nie, maar ook nie negeer nie.

Kommunikatief gesproke, verwoord die verpligte sintagmas van die betrokke ('eggenote') nominale sinne 'n 'my...'-'sy' (e*), 'sy...'-'sy (dit/hierdie)' (f*), 'jou...'-'sy' (g*, h*, vgl i*) verhouding. Drie verskillende gespreksituasies word dus in die vooruitsig gestel. Sinne g*, h* en i* bevat woorde gerig tot 'n aangesprokene; e* is sprekergeoriënteerd, terwyl f* neutraal staan. Soos by die 'suster'-tipes (a, b, c, vgl d), is daar sintaktiese (getal en geslag) en referensiële ooreenstemming tussen *אִשָּׁה en die deiktiese element (אַיָּהּ/אַיָּהּ).

'n Kernsin soos 'Jou eggenoot [בעל] [is] hy' (as teendeel vir d), kom nie voor nie. 'n Verwysing na die manlike huweliksgenoot word egter wel in 20:3 (j**) gemaak: 'En sy [is] die "gehude" van 'n man': וְהָיָה בְעֵלָהּ בְּעַל מַן.

Laasgenoemde (j**) kan vergelyk word met f*, met אַיָּהּ/אַיָּהּ (1) en בְּעֵלָהּ בְּעֵלָהּ. Melding van die 'man' (in 20:3) is egter nie deikties spesifiek nie. Ook is die vooropstelling (vgl ook 20:5 by 4.1) van אַיָּהּ (1) (=Q^{re}) opvallend.

4. DIALOGIESE INBEDDING

Deur reekse sinstipes naas mekaar te plaas en intra- en intervergelykings te tref, word 'n kunsmatige konteks geskep (ten einde variasies in die gebruik van formules uit te wys). Die sinne is egter almal uitinge wat uit 'n aaneengeskakelde teks (met baie ander detail) geïsoleer is. 'Werklike konteks' alleen kan help om onderlinge teenstrydighede te verstaan en (veral) om antesedente van pronomina te benoem.

Reeds uit afdeling 2 en 3 het 'n duidelike dialogiese ondertoon (n a v suffikse en aanwysende voornaamwoorde) geblyk. Inbedding in 'n 'sè'-verband skep ruim moontlikhede vir kontekstuele manipulasie. Die betrokke uitinge (a tot j**) self is alleen waar binne die hede van bepaalde spreke. Hulle het, met ander woorde, 'n kontemporêre (en nie 'tydlose' nie) karakter. Die onderskeie uitsprake kan egter in die verlede, hede of toekoms (relatief tot die gegewe situasie) geplaas word. Verder kan die sprekersbedoeling ('phrastic', vgl Lyons 1977:749) konstateerend of direkatief wees. Alternatiewelik kan 'n vraag gevra word (waarvan die oogmerk meervoudig kan wees, vgl De Stadler 1989:477).

Die verskillende aspekte is gewoonlik uiterlik formaliseerbaar. Namate kategorieë egter verfyn word, moet meer interpretatief gelees word. 'n Leser-skrywerproblematiek (of hoorder-vertellerproblematiek) kom dan meer aan die orde. 'n Bepaalde leser word geïmpliceer, terwyl die outeur ook 'n sekere front voorhou.

In die bespreking wat volg, sal slegs die aanwending van die werkwoord *אמר (en gepaardgaande rededele) as grammatikale milieu vir die gekose voorbeeldsinne bestudeer word. So 'n toegespitste benadering lei noodwendig tot 'n verskraling van geselekteerde materiaal en temas (soos die topografiese). Nie die verhaal nie, maar die stilistiek van die dialogiese inbedding (as raamwerk vir die funksionering van 'n formule) kry egter aandag.

4.1 Mededelende konteks

By die eenvoudigste vorme van inbedding word die betrokke sinstipe onmiddellik voorafgegaan deur 'n mededelende opmerking. Die gebruikelike patroon is interne beriggewing (by monde van een van die 'karakters'). As inleiding tot sinstipe a (יא) word in 20:2 verklaar: אַל- (=על-) שָׂרָה אִשְׁתּוֹ ('En Abraham het oor Sara, sy vrou, gesê....') Die narratiewe aanhef (וַיֹּאמֶר) word gevolg deur 'n eksplisiete vermelding van die subjek (אַבְרָהָם) en die betrokke (aangedui deur 'n eienaam, שָׂרָה, en apposisie, אִשְׁתּוֹ). Beide die subjek en die betrokke kan uitgelaat word indien hulle as bekend geag word. In 26:7 (sinstipe a) en 26:9 (sinstipe h*) dien slegs וַיֹּאמֶר as aanloop tot die spesifieke sinstipe. Die gegewe formule (וַיֹּאמֶר) kan ook (in die teks) posisioneel verwyderd vanaf die voorbeelsin geplaas wees, byvoorbeeld 12:18-19 (i*), 20:11-12(b) en 20:2-3 (j**): לֹא: וַיֹּאמֶר.

In 'n sekere sin geld laasgenoemde waarneming by die voorkoms van alle voorbeelde (4.1, 4.2, 4.3) by elk van die sinstipes. Omramend by 'n ieder van hulle, ondanks die aard van die onmiddellike inbedding, verskyn die narratief וַיֹּאמֶר (met verdere dialogiese besonderhede). Ook kan selfs 'n mededeling binne 'n mededeling voorkom. Vergelyk 20:5(d) waar een spreker (Abimelek) 'n ander spreekster (!= Sara) aanhaal: 'En sy, ook sy, het gesê': וְהָיָה גַם-הִוְיָא/הִיא אִמְרָה: 'Gebeure in die

relatiewe verlede word dus bygebring. 'n Toekomstige gespreksituasie (vgl Ehrlich 1979:209) kan egter ook voorsien word, soos in 12:12(f*): 'En [die Egiptenare] sal sê...': [המצרים] ואמר.

Wat gesê is, word meegedeel maar ook wat *nie* (!) geuiter is nie. Gen 26:7 (e*) lui: לאמר [יצחק] כי ירא ('Want [Isak] was bang om te sê....')

Die woorde, 'My vrou [is sy]', het nooit hoorbaar geword nie, maar verwoord die retrospektiewe insig (vgl Schweizer 1981:184) van die 'eksterne' verteller (of 'anonieme' outeur).

4.2 Imperatiewe konteks

Die imperatiewe modus word twee keer geboekstaaf, te wete 12:13(c): אמרי-נא ('Sê tog....') en 20:13(d) אמרי-לי ('Sê van my....'). In beide gevalle word die woord tot die adres van 'n vroulike persoon gerig. Aan eersgenoemde vorm word die emfatiëse partikel נא gevoeg, en aan laasgenoemde 'n preposisie met enklitiese pronomen. Formeel beskou, word in 12:13 (vgl נא) die 'akte van sê' benadruk en in 20:13 (vgl לי) die persoon 'vir' of 'ten behoeve van wie' die spreke moet geskied.

Wat gevra word, is 'n herhaling van die bewoording van die betrokke sinstipe. In die geval van 12:13 word van die aangesprokene egter 'transformasionele denke' verwag. Woordeliks staan daar: 'My suster [is] jy (vr).' Letterlik opgeneem, beteken dit dat sy (by die waarneem van haar spreukbeurt) vir 'n vrou sal aanspreek (vgl 'jy') en vir haar as 'my suster' sal identifiseer. Gedekontekstualiseerd besien, is so 'n opsie moontlik. Die teksverband toon egter dat dit in 12:13 gaan om die indirekte rede. Die stelling, 'My suster [is] jy', is verwoord vanuit die Abra(ha)m-perspektief (vgl 12:11). Wat van Sara(j) verwag sou kon word, is 'n mededeling soos אחוה אני ('Sy suster is ek', vgl die LXX). Daar is egter (vormkrities besien) 'n voorkeur in die oorgelewerde tradisie vir die gebruik van die eerstepersoon suffiks by אחוה* (vgl a, b, c). Die objeksin (d) by 20:13 is 'spreker-vriendeliker' geformuleer ten opsigte van *verbatim* gebruik in die ter sake (nuwe) situasie. Die imperatief plus sinstipe (d) is voorts ingebed in die eerstepersoon-rede, as dialoog (vgl 20:13) binne 'n dialoog (vgl 20:11). Voorts word (met inagneming van groter konteks) herhaling 'by elke plek' (אל כל-המקום, vgl 20:13) eerder as eenmalige dringendheid van omstandighede (soos by 12:13) voorsien.

Vir die verstaan van אמרי-נא (12:13) en (veral) אמרי-לי moet sekere bywoorde dus bygedink word. Die betekenis van die twee grammatikale imperatiewe is ook afhanklik van die (geïntegreerde) rolbesetting van die spreker met betrekking tot die aangesprokene. Indien Abra(ha)m, byvoorbeeld, as die 'verleë party' voorgestel word, is 'n performatiewe 'Ek versoek jou' grondliggend by hulle kommunikasie.

4.3 Vraagkonteks

Sinstipe a word drie maal ingebed in vraagverband en sinstipe g* een maal. Die betrokke voorbeelde is:

12 : 19 (a) :		אמר		למה
12 : 18 (g*) :	לי	הגדת	לא	למה
26 : 9 (a) :		אמר		ואיך
20 : 5 (a) :	לי	אמר	הוא	הלא

In 20:5 word 'n 'ja-antwoord' verwag. Die retoriese vraag ('Het hy nie vir my gesê nie...?') is 'n ander manier van te sê, 'Hy het mos vir my meegedeel....' By die oorblywende drie vrae word aangedring op motivering vir stellings wat gemaak (12:19; 26:9) of nie gemaak is nie: 'Waarom (/ 'en hoe [dan], 26:9) het jy [ml] [nie vir my (12:18)] gesê [nie]?' Laasgenoemde voorbeelde kan egter ook as deontiese opmerkings opgeneem word: 'Jy moes mos (12:18!) [nie (12:19; 26:9)] gesê het [nie].' Direkte rede ('n kenmerk van למח, vgl Barr 1985:31) tot (of oor, 20:5) die 'beskuldigde' is in al vier gevalle ter sprake.

Met behulp van vrae word die inkorporering van die verlede by die sprekershede bewerkstellig. Die vraagsteller, telkens bekend gestel met behulp van אמר וי plus subjek, verwys ook na homself as luisteraar (vgl לי) by vorige gespreksvoering. Sodoende vervul hy 'n dubbele funksie, naamlik as aanklaer en getuie.

5. KONTEKSSPESIFIEKE FUNKSIONERING

In die voorafgaande afdelings is 'n tiental nominale 'vrou'- en 'suster'- nominale sinstipes geïdentifiseer (vgl 2 en 3), sowel as drie wyses van dialogiese inbeddinge (vgl 4). 'n Relevante vraag is nou hoe die betrokke veranderlikes (geïntegreerd) binne die kommunikasiegebeure, soos afsonderlik deur A, B en C beskryf, funksioneer.

5.1 Genesis 12

Verse 11 tot 13 en 18 tot 19 het betrekking. In die eerste kompleks (I) is Abram die gefokaliseerde objek (vgl Bal [1980] 1985:112) wat hom dialogies rig tot 'Saraj, sy vrou' (11). As interne verteller deel hy haar mee (vgl 4.1) dat die Egiptenare sal sê (12): 'Sy vrou [is] dit' (f*). Hy dring by haar aan (vgl 4.2) om voor te gee (13): 'My suster [is] jy' (c). Vanuit sprekershede word dus voorsiening gemaak vir verwagte gebeure en word 'n teenmaatreël beplan. In sinstipe f* (rapportering van 'vreemde spreke') verwys die spreker op 'n ietwat onpersoonlike 'hy' (= 'sy') - 'sy' (= dit)-wyse

na homself en Saraj, terwyl in sinstipe c (onderlinge gesprek) 'n 'ek' (= 'my')- 'jy'-referensie te vinde is.

Die tweede dialogiese konteks (II) word ingelei deur 'n vertellersmededeling (18) en berig (in die direkte rede) oor gebeure vanuit 'n farao-perspektief. Drie sinstipes word aangetref, te wete g^* , a en i^* . Uitinge g^* ('Jou vrou [is] sy') en a ('My suster [is] sy') word kontrasterend teenoor mekaar gestel. Inbedding (vgl 4.3) geskied met behulp van 'n negatief en positief geformuleerde vraag (vgl 18 en 19). Ten opsigte van g^* is die verwyf, 'Waarom het jy nie vir my bekend gemaak nie...', en met betrekking tot a: 'Waarom het jy gesê....' Die 'jou'-'sy' oriëntasie by g^* is farao-bepaald en 'my'-'sy' by a veronderstel Abram as spreker. Sinstipe i^* , ingelei deur ועמה (met koppelfunksie, vgl Van der Merwe 1990:135) verteenwoordig 'n her-toesegging van Saraj (aan haar wettige eggenoot) in die hede van spreke.

5.2 Genesis 20

Drie dialogiese komplekse (I, II en III) kan onderskei word. By elkeen word 'n verskillende 'scene' gepenskets. Die betrokke sprekerssituasies word telkens gekenmerk deur die aanvangsformule וי אמר met of sonder (vgl II) afsonderlike vermelding van die subjek (vgl 4.1). In komplekse I en III is Abraham aan die woord en in III (ה)אלהים en Abimelek.

Dialogiese kompleks I (vers 2) bevat die mededeling (vgl 4.1), toegedig aan Abraham, 'My suster [is] sy' (sinstipe a). Die (presiese) aangesprokenes word nie vermeld nie. Al wat die eksterne verteller (of outeur) vermeld, is dat hy dit gesê het met betrekking tot 'Sara, sy vrou' (vgl 12:11). Deur eksplisiet na haar status, אשתו, te verwys, word 'n kontras egter bewerkstellig tussen die betrokke apposisie en sinstipe a.

Die tweede kompleks (II, verse 3-5) rapporteer 'n tweegesprek wat Abimelek (koning van Gerar, vgl vers 2) voer met (ה)אלהים (vers 3 & 6) vir wie hy aanspreek as ארני (vers 4). In 'n droom konfronteer (ה)אלהים vir Abimelek (vers 3) oor die ware toedrag van sake oor 'die vrou wat jy (=hy)' geneem het: 'En sy [is] "die gehude" van 'n man' (j^* , vgl by 3). Laasgenoemde sinstipe vervul (binne konteks) die funksie van 'n (redegewende) omstandigheidsin. Vooropstelling van die היא ('sy') is ter wille van beklemtoning (vgl Revell 1989:11). Ten antwoord verdedig Abimelek homself met behulp van komplementerende sinstipes a en d (vgl by 2) wat hy agtereenvolgens gebruik. Met behulp van terugverwysingstegniek word gesinspeel op eertydse gesprekke (vers 5) tussen die spreker (Abimelek) en Abraham en Sara onderskeidelik (waardeur hy verkeerdelik ingelig is). Abraham se woorde ('My suster [is] sy', a) kom met behulp van 'n retoriese vraag (vgl 4.3) aan die orde, en die van Sara ('My broer [is] hy, d) by wyse van 'n (benadrukte) mededeling (vgl 4.1).

In kompleks III (verse 11-13) verduidelik Abraham (teenoor Abimelek) sy optrede (vgl II). Sinstipes b en d kom ter sprake. Eersgenoemde ('n variasie op a, vgl by 2) skep die indruk van 'n interpolasie waarin Abraham sy voorafgaande selfdeliberering (vers 11) onderbreek. Hy wil daarmee (vers 12) 'n saak uitmaak dat beide die benamings 'my vrou' (אִשְׁתִּי, vers 11; vgl e*) en 'my suster' (b) legitiem vir Sara kan geld. Sinstipe d weer vorm deel van 'n sekondêre 'vertelniveau' (vgl Van Luxemburg et al 1981:168), bestaande uit 'n eerstepersoon retrospektiewe narratief (vgl Rimmon-Kenan 1983:73, en by 4.1). Abraham vertel vir die koning (vers 13): 'En ek het vir haar (dws Sara) gesê: "Sê van my (vgl 4.2): My broer [is] hy (d)." Deur sinstipe d met Sara te verbind, klop vers 13 (dit wat voorgesê is) met vers 5 (wat werklik gesê is, vgl II). In die lig van sinstipe b, verkry 'my broer' (net soos 'my suster') egter 'n gewysigde betekenis.

5.3 Genesis 26

Hoofstuk 26 se ter sake dialogiese gedeeltes is verse 7 en 9, met Isak en Abimelek (koning van die Filistyne, vers 1) onderskeidelik as (inleidende) sprekers. Op grond van 'n navraag deur 'die manne van die plek' (I, vers 7) deel Isak sinstipe a ('My suster [is] sy') aan hulle mee. Sy 'beter wete', verteenwoordig deur sinstipe e* ('My vrou [is] sy') word verswyg. By wyse van 'n outeursnota (vgl 4.1) word 'n psigologiese verklaring daarvoor aangebied.

Vers 9 (kompleks II) handel oor Abimelek in gesprek met Isak. Sinstipe h* ('Voorwaar, kyk, jou vrou [is] sy', vgl 3) en a ('My suster [is] sy') word met mekaar gekontrasteer. Eersgenoemde, aangebied as mededeling (vgl 4.1), benadruk die feitlike situasie ten opsigte van Rebekka in die hede (van spreke). Laasgenoemde (sinstipe a) herinner, vragenderwys (vgl 4.3), aan wat Isak in die relatiewe verlede (vgl I, vers 7) te sê gehad het.

6. HISTORIES- EN VORMKRITIESE BESINNING

Drie verhale, met triplikasie van die kernmomente, noop ondersoekers om standpunt oor die relatiewe ouderdom van die weergawes in te neem. Volgens Van Setters (1975:183) is A 'the oldest story', B 'a fairly consistent revision of the first story' en C 'a literary conflation of both the other stories'. Sy gevolgtrekkings berus op 'n vormkritiese vergelyking van die verskillende vertellings. Schmitt (1973:148-9) weer is oortuig dat C, vanweë sy profane karakter en eiesoortige opvattinge oor die posisie van die אַל ('vreemdeling', vgl 26:11) 'die älteste Stufe' van die 'vrou-suster'-verhale ('ursprünglich eine Schwank- und Lügengeschichte') verteenwoordig. Hy gaan dus evolusionisties en sosiologies te werk deur die inhoudelike met 'n bepaalde ontstaansmilieu in verband te probeer bring.

Chronologiese refleksie *per se* is nie deel van die huidige studie nie. Sekere histories-logiese aannames word egter wel gemaak. Die belangrikste daarvan is die aprioriese aanvaarding van die kernposisie van die uiting 'My suster [is] sy' (a). Dit kan met stelligheid aangeneem word dat die herkoms of wentelpunt van die mondelinge tradisie lê in die oorlewering van die gegewe sinstipe as mededeling (vgl 4.1) uit die mond van een van die aartsvaders. Die 'medepligtigheid' van die vrou sou ook vroeg al ter sprake gekom het; vandaar sinstipe c ('My broer [is] hy'). Tog wil dit voorkom of haar rol as sekondêr geag is. Sy is naprater (20:5, vgl 4.1) van die man, wat op sy aandrang (4.2) optree.

In die redaksionele vormgewing van die verhaal word vasgehou aan die onverreembare huweliksverbinde (ondanks hulle uitsprake) van die aanvanklike 'eggenoot' en 'eggenote'. Die aposisie, אשה ('sy vrou'), by die naam van die betrokke 'aartsmoeder' word in A (12:11), B (20:2) en C (26:8, vgl Richter 1985:34) aangetref. In dialogiese konteks kom אשה ook meermale ter sprake. Die uitdrukking 'jou vrou' (g*, h*, i*) is redelik geïk. Tog kan nie gepraat word van 'n vaste formule soos by sinstipe a nie. By B ontbreek selfs voorbeelde van אשה gevolg deur 'n pronominale suffiks *en* deiktiese partikel. 'Vrou'-verwysings (vgl 20:3, 7, 12) is daar meestal (behalwe vers 11) status-beskrywend.

Identifisering van die 'vors' van A, B en C is essensieel vir legitieme uitsprake oor die tyd en plek van die verhale. Besien in terme van die dialogiese inbedding van sinstipes, maak hy mededelings (4.1) en vra hy vrae (4.3). Hy is veral die een wat die voorgegewe en werklike status van die betrokke vrou teenoor mekaar stel, vergelyk 12:19 (a::i*) en 26:9 (h*::a). In 20:3 vervul אלהים (ה) die vermelde funksie, maar in 'n ander konteks en sonder enige 'suster'-verwysing.

7. METODOLOGIESE SLOTSOM

In die voorafgaande studie is gelet op 'varieties of direct speech' (Wienold 1977: 142). Die wyse waarop dit gedoen is, was om geabstraheerde (teks)sinne met mekaar te vergelyk en progressief weer in 'n (dialogiese) konteks te herintegreer. Verder is die veranderlikes (sinstipes en inbeddings) relatief min gehou en op drie eksemplare van vorm- en inhoudsverwante stof gekonsentreer. Die tegniek van taalvariasie asook aspekte rondom die verstaan van die teks kon sodoende beter belig word.

Literatuurverwysings

- Bal, M [1980] 1985. *De theorie van vertellen en verhalen: Inleiding in de narratologie*, 3de dr. Muiderberg: Coutinho.
- Barr, J 1985. Articles: 'Why' in Biblical Hebrew. *JThS* 36/1, 1-33.
- De Stadler, L G 1989. *Afrikaanse Semantiek*. Johannesburg: Southern Boekuitgewers.
- Ehrlich, K 1979. *Verwendungen der Deixis beim sprachlichen Handeln: Linguistisch-philologische Untersuchungen zum hebräischen deiktischen System*. 2 Bände. Frankfurt: Peter Lang. (Forum linguisticum 24.)
- Koch, K 1969. *The growth of the biblical tradition: A form-critical method*. London: Adam & Charles Black.
- Lyons, J 1977. *Semantics*, 2 Vols. Cambridge: Cambridge University Press.
- Revell, E J 1989. The conditioning of word order in verbless clauses in biblical Hebrew. *JSS* 34/1, 1-24.
- Richter, W 1980. *Grundlagen einer althebräischen Grammatik, B: Die Beschreibungsebenen, III: Der Satz (Satztheorie)*. St Ottilien: EOS. (Arbeiten zu Text und Sprache im Alten Testament 13.)
- 1985. *Untersuchungen zur Valenz althebräischen Verben, 1. 'RK*. St Ottilien: EOS. (Arbeiten zu Text und Sprache im Alten Testament 23.)
- Rimmon-Kenan, S 1983. *Narrative fiction: Contemporary poetics*. London: Methuen. (New Accents.)
- Schmitt, V G 1973. Zu Gen 26 1-14. *ZAW* 85, 143-156.
- Schweizer, H 1981. *Metaphorische Grammatik: Wege zur Integration von Grammatik und Textinterpretation in der Exegese*. St Ottilien: EOS. (Arbeiten zu Text und Sprache im Alten Testament 15.)
- Van der Merwe, C H J 1990. 'n Basiese kennis van Bybelse Hebreeus kan ook bruikbaar wees! 'n Beskrywing van enkele maklik herkenbare Hebreeuse partikels wat dikwels nie tot hulle reg kom in vertalings en kommentare nie. *NGTT* 31/2, 134-146.
- Van Luxemburg, J, Bal, M & Weststeijn, W G 1988. *Inleiding in de literatuurwetenschap*, 6de dr. Muiderberg: Coutinho.
- Van Seters, J 1975. *Abraham in history and tradition*. New Haven: Yale University Press.
- Westermann, C 1977. *Genesis*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag. (BK1.)
- 1986. *Genesis I: Een praktische Bijbelverklaring*. Kampen: Kok. (T & T.)
- Wienold, G 1977. Textlinguistic approaches to written works of art, in Dressler, W U (ed), *Current trends in textlinguistics*, 133-154. Berlin: De Gruyter. (Research in Text Theory 2.)